

TINKLAVEIKOS BRUOŽŲ RAIŠKA LIETUVOS KAIMO TINKLO ATVEJU

Erika Ribašauskienė, Diana Šalengaitė
Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Viešosios politikos įgyvendinimas per tinklus yra paskatintas įvairių motyvų. Modernus valdymas Europos Sąjungoje atspindi perėjimą prie uždavinių ir atsakomybės pasidalinimo: prie veikimo drauge, o ne atskirai. Politikos tinklai tarsi simbolizuoja politinio proceso dalyvių gausėjimą ir šiuolaikinio valdymo formų pokyčius. Šie tinklai – tai organizuotos struktūros, apimančios veikėjus ir jų tarpusavio ryšius, įtrauktus į kolektyvinio veiksmo, kuris yra skirtas jungtiniam problemos sprendimui, procesą. Lietuvos kaimo tinklo, kaip ir kitų politikos tinklų, veiksmingumas iš esmės priklauso nuo to, kaip minėtuose tinkluose vykdoma veikla atitinka tinklaveikos bruožus. Straipsnyje pristatomas tinklaveikos bruožų raiškos Lietuvos kaimo tinklo atveju tyrimas, kurio metu, identifikavus tinklaveikos sąvoką ir bruožus, buvo įvertinta, kaip ir kiek Lietuvos kaimo tinklo veikla atitinka šiuos bruožus bei pateiktos rekomendacijos tinklo veiklai stiprinti. Tyrimo metu atliekant sisteminę mokslinės literatūros ir dokumentų analizę bei sintezę buvo atskleista tinklaveikos sąvoka ir bruožai, įvertinta Lietuvos kaimo tinklo misija, tikslai bei struktūrinė sąranga. Naudojant struktūrizuotą Lietuvos kaimo tinklo narių apklausą, įvertintas Lietuvos kaimo tinklo narių tarpusavio bendradarbiavimo ir dalinimosi informacija mastas.

Raktiniai žodžiai: Lietuvos kaimo tinklas, politikos tinklas, tinklas, tinklaveika, tinklaveikos bruožai.

JEL kodai: D85, L38, Z18.

Įvadas

Vis labiau ryškėjantis politinius sprendimus priimantiems veikėjams kylančių iššūkių aspektas – sprendimų, galimų pasiekti tik steigiant tarp organizacinį bendradarbiavimą, poreikis. Naujų tinklų, peržengiančių įvairių formalių organizacijų ribas ir hierarchijos lygius, kūrimas laikomas neišvengiamu siekiant įgyvendinti tokius politikos tikslus, kaip pavyzdžiui, aukštos kokybės mokslo ir tyrimų lygis ar vietos ekonomikos plėtra (Sandstrom, 2008). Šie tikslai meta iššūkį egzistuojantiems organizacijos ir vadybos modeliams, todėl sprendimus priimantys veikėjai eksperimentuoja su naujais bendradarbiavimo būdais, kurie sutelkia drauge įvairias suinteresuotas šalis ir leidžia surasti labiau integruotus bei holistinius sprendimus.

Baltojoje knygoje, skirtoje Europos valdymui, Europos Komisija įsipareigojo vystyti labiau sisteminę ir aktyvesnę darbo su pagrindiniais tinklais prieigą, idant šie tinklai būtų įgalinti daryti įtaką sprendimams ir politikos įgyvendinimui (Commission..., 2001). Europos Komisija numatė, kad kiekviena Europos Sąjungos valstybė narė privalo įsteigti nacionalinį kaimo tinklą, kuriuo suburtų kaimo plėtroje dalyvaujančias organizacijas ir institucijas. Šiuo žingsniu buvo siekiama padidinti suinteresuotųjų šalių dalyvavimą įgyvendinant kaimo plėtrą, pagerinti kaimo plėtros programų kokybę, informuoti plačiąją visuomenę ir potencialius paramos gavėjus apie kaimo plėtros politiką bei skatinti žemės ūkio inovacijas.

Vakarų Europos šalių patirtis rodo, jog specialiai plėtrai skatinti sukurti nacionaliniai tinklai pasižymi skirtingu efektyvumu: kai kurie iš jų demonstruoja, kaip vaisingai gali bendradarbiauti verslo, pilietinis ir viešasis sektoriai, kiti tinklai greičiau atskleidžia tokių partnerystė trūkumus, sunkumus bei pradinio impulso išlaikymo problemiškumą (Lee *et al.*, 2005). Nors tinklaveikos privalumai yra reikšmingi ir apima efektyvesnį išteklių panaudojimą, padidėjusius pajėgumus spręsti sudėtingas problemas, didesnę konkurencingumą, tačiau tinklaveikos teikiamų privalumų panaudojimo viešajame valdyje sėkmė ir veiksmingumas pirmiausiai priklauso nuo to, ar bus tinkamai užtikrintos prielaidos šiems privalumams įgyvendinti, t. y. ar kuriamuose tinkluose vykdoma veikla atitiks tinklaveikos bruožus.

Mokslinė problema. Tinklai ir tinklaveika sulaukė didelio tyrėjų dėmesio, ypač kaip bendradarbiavimo skatinimo, bendruomenės pajėgumų kūrimo bei sėkmingų organizacijos lygmens rezultatų užtikrinimo mechanizmas. Praėjus pirminiam susižavėjimui tinklais, kurio metu jų egzistavimas buvo laikomas pozityvia duotybe, kilo klausimų, ar ir kokioms sąlygoms esant tinklaveika yra užtikrinama ir veiksminga. Iki šiol šių sąlygų nagrinėjimui buvo skirta itin mažai dėmesio. Tinklų ir tinklaveikos bruožams ir ypatumams viešojoje politikoje skirta nemažai darbų (O'Toole, 2004; Provan, 2001; Provan, 2007; Sandstrom, 2008; Kenis, 2009; Peterson, 2003 ir kt.). Iš lietuvių autorių darbų, kuriuose vienu ar kitu aspektu buvo nagrinėjamas tinklaveikos reiškiny, galima paminėti M. Vilko ir J. Bučaitės-Vilkės straipsnį, skirtą nagrinėti tinklaveikos teoriniams klausimams (Vilkas, 2009) bei A. Ramonaitės ir J. Kavaliauskaitės studiją, kurioje tinklaveikos perspektyva pirmą kartą panaudota tiriant Sąjūdžio judėjimo ištakas (Kavaliauskaitė, 2012). Mokslinių darbų, vertinančių kaimo plėtros politikoje dalyvaujančių tinklų veiklos bruožus ir rezultatus, jų tarpusavio priklausomybę, yra kur kas mažiau: M. Miller ir J. Wallace (2012) kaimo plėtros tinklų identifikavimui ir vertinimui Jungtinėje Karalystėje skirta studija, Europos Sąjungos institucijų inicijuoti D. Duguet (2006) ir Europos kaimo plėtros vertinimo tinklo (2010) tyrimai.

Tyrimo problema – visiškai netirta Lietuvos kaimo plėtros politikoje dalyvaujančių tinklų veikla.

Tyrimo tikslas – identifikavus tinklaveikos bruožus, įvertinti, kaip ir kiek Lietuvos kaimo tinklo veikla atitinka šiuos bruožus bei pateikti rekomendacijas tinklo veiklai stiprinti.

Tyrimo objektas – Lietuvos kaimo tinklas.

Tyrimo dalykas – Lietuvos kaimo tinklo veiklos atitikimas tinklaveikos bruožams.

Tyrimo laikotarpis – 2012 m. birželio–lapkričio mėn.

Tyrimo metodika. Tyrimas buvo atliekamas naudojant kokybinius ir kiekybinius mokslinius tyrimo metodus: sisteminę mokslinės literatūros ir dokumentų analizę bei sintezę, struktūruotą Lietuvos kaimo tinklo narių apklausą. Apklauskos anketoje suformuluoti klausimai buvo skirti nustatyti LKT narių įsitraukimo į tinklą motyvus, bendradarbiavimo su kitais tinklo nariais lygį ir jį lemiančius veiksnius, informacijos „tekėjimo“ intensyvumą. Tyrimo autoriai siekė apklausti visus narius (jų skaičius tyrimo metu siekė 847), kad būtų gauti kuo reprezentatyvesni rezultatai, tačiau 26 Tinklo nariai nebuvo nurodę savo kontaktų, o 49 narių kontaktai tyrimo metu buvo pasikeitę arba buvo nurodyti neteisingai, todėl apklauskos anketa jų nepasiekė. Taigi galu-

tinę generalinę visumą Lietuvos kaimo tinklo atveju sudarė 772 respondentai. Apklausa buvo asmeniškai išsiųsta kiekvienai Lietuvos kaimo tinklui priklausančiai organizacijai, taip pat buvo patalpinta tinklo internetiniame puslapyje. Gautų užpildytų anketų skaičius – 147 (tyrimo tikimybei esant 95 proc., tyrimo rezultatų paklaida lygi 7,8 proc.). Apklausa metu gauti duomenys buvo apdoroti naudojant SPSS 16.0 statistinę programą ir Microsoft Office Excel skaičiuoklę. Duomenims analizuoti buvo taikomi aprašomosios statistikos ir loginės analizės metodai.

Tinklaveikos sąvoka ir bruožai

Tinklaveika (angl. – *networking*, kartais ir *network*, kai pagal prasmę jaučiamas dinaminis elementas) jau kurį laiką sėkmingai perauga iš metaforos į teoriją ir paradigmą, tačiau jos tyrimus apsunkina tai, kad pati sąvoka dažnai naudojama skirtingai tyrėjų suvokiamam reiškiniui apibūdinti. Šio tyrimo rėmuose tinklaveika bus laikomas tikslingas, į kolektyvinį bendrų tikslų siekimą orientuotas dalyvių veikimas tinkluose, iš dalies prieštaraujant M. Vilko ir J. Bučaitės-Vilkės svarstymams, kad tokiu atveju tinklaveika galima laikyti bet kokią socialinę veiklą, ir teisingiau būtų tinklaveika vadinti „tinklų formavimą tikslingais veiksmais“ (Vilkas, 2009, p. 1104). Pagrindinis šio argumento trūkumas, autorių manymu, yra tas, jog tinklo formavimo sąvoka yra arba per plati, arba per siaura. Plačios sąvokos atveju, tinklo formavimu galima laikyti bet kokią tinklo dalyvių veiksmą, koku nors aspektu kad ir nedideliu laipsniu pakeičiančiu bet kokius prieš tai egzistavusio tinklo parametrus, ir ji iš esmės neprieštaruoja šiame tyrime pasirinktai tinklaveikos sąvokai. Siauros sąvokos atveju, tinklaveika kaip procesas įsprendžiama į tinklų kūrimo rėmus, paliekant tinklaveikoje dalyvaujančių dalyvių veiksmus, ypač jų bendradarbiavimą, nukreiptą į bendrą tikslą, neapibrėžtais. Tyrime remiamasi alternatyviu A. Gilchrist tinklaveikos proceso aiškinimu kaip idėjų, informacijos, žinių, praktikos ir patirties (kartais ir išteklių) judėjimo, dalijimosi jais bei mainų tarp dalyvių, siekiančių bendro intereso sukurti pridėtinę vertę tam tikroje srityje (Gilchrist, 2009).

Pagal pateiktą tinklaveikos apibrėžimą galima išskirti tris pagrindinius tinklaveikos elementus: bendrą dalyvių tikslą, kolektyvinį jų organizavimąsi bei veiklą ir veikimą tinkle. Pirmiausia, ne viskas, kas yra sujungta, gali būti laikoma tinklu. Tinklas susiformuoja tada, kai ryšiai tarp individų arba organizacijų yra formalizuojami (Keast, 2004). Įvairūs autoriai tinklu laiko nebiurokratinę bendradarbiavimo struktūrą, apjungiančią individus arba autonomines organizacijas vienam bendram reikalui: tam, kad būtų keičiamasi patirtimi ir žiniomis; kad būtų skatinamos idėjos, inovacijos ir kokybė; kad organizacijos jaustųsi stipresnės būdamos didesnio vieneto dalimi; kad būtų atliekamas tarpininko tarp organizacijų, taikančių skirtingus metodus, vaidmuo; kad būtų plečiamas bendradarbiavimas ir pan. (Duguet, 2006; Milward, 2003). Tam tikri tinklai mobilizuoja išteklius tam, kad kolektyvinis veiksmas būtų nukreiptas į bendrų politinių problemų sprendimą. Tokie specifiniai tinklai, kurie siekia įtraukti veikėjus ir tarpininkus į tam tikro sektoriaus politikos formavimą ir įgyvendinimą, vadinami viešojo valdymo arba politikos tinklais (Redman, 2012).

Vadovaujantis R. Keast ir kt. pateikiamomis bendromis tinklų charakteristikomis (Keast, 2004) ir M. Redman pateikiamais politikos tinklų bruožais (Redman,

2012), galima išskirti tris bruožus, būdingus tokių tinklų rėmuose pasireiškiančiai tinklaveikai:

- *bendra misija* – tam tikro sektoriaus politikos formavimas ir įgyvendinimas, atspindintis tinklo narių interesus;
- *unikali struktūrinė sąranga* – formalus įsteigimas ir valstybinių institucijų remiamas vystymas, tinklo veiklą administruojančio organo skyrimas;
- *narių tarpusavio priklausomybė ir bendradarbiavimas* – intensyvūs informacijos srautai, dėmesys žinių, patirties, inovacijų perdavimui tarp tinklo narių.

Unikalios struktūrinės sąrangos, arba kitaip tinklo įsteigimo ir valdymo, tipas turi didelės įtakos tinklaveikos veiksmingumui. „Tinklaveikos modelio taikymo sėkmė ar nesėkmė dažnai būna jo pradinio steigimo rezultatas“ (Deloitte Research..., 2004, p. 2). Politikos tinklai neprivalo būti savanoriški, t. y. savarankiškai besiorganizuojantys ar linkę bendradarbiauti. Vadovaujantis teoriniu žaidimo modeliu, grynas bendradarbiavimas ir grynas konfliktas tarp nepriklausomų veikėjų yra greičiau kraštutinės formos. Nors kai kurios tinklo modeliu paremtos kolektyvinio veiksmo apraiškos gali pasižymėti savanoriškumu, tačiau daugelis tinklaveikos modelių yra kur kas sudėtingesni. Jie gali apimti tiek įgaliotus, tiek savarankiškai besiorganizuojančius ryšius tarp veikėjų; tiek viešus, tiek privačius, tiek pelno siekiančius, tiek nesiekiančius vienetų; ir jie dažnai įtraukia veikėjus, kurių tikslai arba šių tikslų atžvilgiu teikiamas svarbos laipsnis skiriasi. Taigi tinklai gali būti sujungti skirtingų ryšių tipų – įgalioti, bendro intereso ir mainų (O’Toole, 2010).

Savanoriški (bendro intereso ir mainų) tinklai yra steigiami „iš apačios į viršų“ profesionalų ir organizacijų, kurie patys ketina dalyvauti tinklo veikloje. Įgalioti tinklai yra kuriami paklūstant politiniam įsakymui, dažniausiai valdžios organo ar įstaigos (Kenis, 2009). Pastaruoju atveju, geriausiai apibūdinančiu politikos tinklų steigimo pobūdį, svarbiausią vaidmenį atlieka nebe patys tinklo dalyviai, bet valdžia, kuri, kontroliuodama ir reguliuodama, skatina rinktis tinklinę veiklos formą. Tokiu būdu, kai tinklo nariai nėra aktyviai įtraukiami į tinklo kūrimo pradžią, jie susiduria su sunkumais ieškodami pusiausvyros tarp atstovaujamos organizacijos ir tinklo interesų (Kenis, 2009). Kitaip tariant, įgaliotų tinklų atveju, tinklaveiką skatinanti motyvacija gali būti iškreipiama ir nesudaranti prielaidų veiksmingam bendrų tikslų siekimui, kadangi tinklų kūrimas nėra inicijuojamas kaip tarpusavio priklausomybės, patiriamos siekiant įgyti arba išlaikyti vertingus išteklius, rezultatas, ir tinklo nariai gali nesuvokti kolektyvinio veiksmo naudos ir jo vengti.

Politikos tinklų struktūra taip pat pasižymi savitu valdymo modeliu – specialiai tinklo ir jo veiklos valdymui bei koordinavimui įsteigiama atskira tinklą administruojanti organizacija (toliau – TAO). Bendro tikslo vienijamam tinklui, pasižyminčiam skirtingomis tapatybėmis, tam tikra valdymo forma yra būtina tam, kad būtų užtikrintas dalyvių įsitraukimas į kolektyvinę, abipusiai remiančią veiklą, kad būtų sprendžiami tarp narių kylantys konfliktai ir kad tinklo ištekliai būtų įsisavinami ir panaudojami efektyviai (Provan, 2007). Priešingai negu savanoriškai įsteigtų tinklų atveju, kai tinklo nariai gali pasidalinti valdymo įsipareigojimus tarp skirtingų potinklų arba iš narių sudarytų grupių, nesant jokiai vienintelei organizacijai, kuri spręstų esminius valdymo klausimus, t. y. esant bendram valdymui, arba gali patikėti bendram tinklo palaikymui ir išlikimui kylančias problemas spręsti „pirmaujančiai“ organizacijai-

narei, politikos tinklo veikla yra administruojama vieno, itin centralizuoto organo (Provan, 2007; Kenis, 2009). TAO gali būti santykinai neformali struktūra, sudaryta iš vienintelio asmens, atliekančio tarpininko vaidmenį, arba atvirkščiai – formalizuota ir sudėtinga struktūra, apimanti vykdančiąjį direktorių, darbuotojus bei tarybą (Kenis, 2009). Ši formali versija yra labiausiai tikėtina tada, kai TAO siekia oficialaus pripažinimo ir teisėtumo, todėl ja gali tapti valdžios įstaiga. Būtent pripažinimas ir stabilumas (ypač sparčiai augant tinklo narių skaičiui), užtikrinamas per formalios hierarchijos egzistavimą, yra pagrindiniai šio valdymo modelio privalumai. Kita vertus, valdant valdžios institucijos pagrindu sukurtai TAO, tikėtina, jog tinklo nariai gali pernelyg stipriai pasikliauti valdžios įstaiga, o pastaroji gali pereiti prie itin biurokratinio sprendimų priėmimo proceso (Kenis, 2009), kas iš esmės reikštų tinklo tapimą atskira institucija, o drauge ir jo narių bendradarbiavimo ir keitimosi informacija bei patirtimi demotyvaciją. Tik visų tinklo narių lygiomis teisėmis pagrįstas dalyvavimas valdymo procese užtikrina tinkamą bendros tinklo misijos įgyvendinimą (Provan, 2007).

Tiek tinklo įsteigimas, tiek valdymas yra išoriniai tinklaveikos bruožai, atsižvelgiant į tai, kad tinklo nariai gali tik nežymiai kontroliuoti šiuos kriterijus, kurie tam tikru mastu nulemia vidinį, dinaminį tinklaveikos bruožą, susijusį su informacijos ir išteklių judėjimu bei bendradarbiavimu tinklo viduje. Tam, kad politikos tinklo (kaip ir bet kurio tipo tinklo) tikslų ir funkcijų įgyvendinimas būtų veiksmingas, jis turi naudoti stiprius komunikacijos srautus, aktualios ir reikalingos informacijos parengimą bei lengvo priėjimo prie jos užtikrinimą (Duguet, 2006). Tinklaveikai turi būti būdingas nuolatinis informacijos „tekėjimas“, dvikryptis bei daugeliu krypčių vykstantis keitimasis patirtimi ir žiniomis, bendrų veiklų įgyvendinimas, turi būti matomi šio judėjimo rezultatai – bendri projektai, dirbtuvės, seminarai, diskusijos ir pan. (Working paper..., 2010). Tai grindžiama tuo, kad tarpusavio priklausomybės susaisytos organizacijos kur kas efektyviau siekia užsibrėžto tikslo nei veikdamos atskirai, nes, vadovaujantis žaidimo modelio prielaida, bendradarbiavimo rezultatas yra daug palankesnis bendradarbiaujančioms šalims nei jų tarpusavio konkurencija (Provan, 2001). Taigi be tinkamai užtikrinamo tinklo narių bendradarbiavimo negalima kalbėti nei apie bendros misijos įgyvendinimą, nei apie individualių tinklo narių išitraukimą į tinklaveiką motyvuojančių interesų išpildymą, iš esmės – apie tinklaveikos naudą.

Tinklaveikos bruožų raiškos vertinimas Lietuvos kaimo tinklo atveju

Lietuvos kaimo tinklas (toliau – LKT) įsteigtas 2008 metais, Europos Komisijos iniciatyvos, skirtos kiekvienoje valstybėje kurti nacionalinį kaimo tinklą, jungiantį prie kaimo plėtros prisidedančias organizacijas ir institucijas, pagrindu ir tinklo steigiamojo posėdžio dalyvių susitarimu. Tinklo nuostatoms parengti buvo suburta neformali darbo grupė. Minėtos nuostatos, patvirtintos LR Žemės ūkio ministro įsakymu, reglamentuoja LKT tikslą, uždavinius, funkcijas, organizacinę struktūrą, narystę tinkle, 2009–2013 metų veiksmų programą, metinių veiksmų planų rengimą ir finansavimą.

Atlikus dokumentų analizę galima teigti, kad LKT turi bendrą misiją ir tikslą, skirtus kaimo plėtros politikos formavimui ir įgyvendinimui, kurie atspindi tinklo narių interesus. LKT misijoje akcentuojamas platus informacijos, gerosios patirties apie

kaimo (drauge ir regioninę bei aplinkosaugos) plėtrą sklaidos, keitimosi ja galimybių ir aktyvaus bendradarbiavimo užtikrinimas vietiniu, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Deklaruojamas tinklo tikslas – sujungus su Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. (KPP) ir kitų kaimo plėtros, žemės, maisto ūkio tikslų įgyvendinimu susijusias žemės ūkio ir kaimo nevyriausybinės organizacijas, valstybės institucijas ir įstaigas, padėti užtikrinti tinkamą KPP įgyvendinimą ir siekti darnios žemės, maisto ūkio ir kaimo plėtros (Lietuvos kaimo...,2009). Tačiau kaip parodė atliktos apklausos rezultatai, LKT misija ir tikslas nepakankamai teisingai suvokiami pačių tinklo narių, nes net 42,2 proc. apklaustųjų pagrindiniu motyvu, paskatinusiu įsitraukti į tinklo veiklą nurodė finansinių išteklių paiešką projektų įgyvendinimui (1 lentelė).

1 lentelė. LKT narių pasiskirstymas pagal pagrindinį motyvą, paskatinusį prisijungti prie tinklo veiklos

Įstojimo į LKT motyvai	Respondentų dalis proc.
Finansinių išteklių paieška projektų įgyvendinimui	42,2
Organizacijos interesų atstovavimas įvairiais lygiais	22,4
Siekis užtikrinti kaimo plėtros darnumą	22,4
Įtakos darymas kaimo plėtros politikos sprendimams	4,1
Organizacijai aktualios informacijos gavimas	3,4
Partnerių paieška projektų įgyvendinimui	2,7
Kita	2,1

LKT veiklą administruojančios organizacijos funkciją atlieka nuolatinis tinklo Sekretoriatas, sudarytas iš Žemės ūkio ministerijos darbuotojų. Sekretoriatas formuoja komitetus ir koordinuoja jų veiklą, organizuoja Tarybos ir darbo grupių posėdžius, kuriuose svarstomi klausimai dėl metinių veiklos prioritetų, teikiamos rekomendacijos dėl projektų įgyvendinimo. Bent du kartus per metus Sekretoriatas sušaukia Tarybą. Bent kartą per metus organizuojamas visuotinis LKT narių susirinkimas, kuriame yra svarstoma tinklo veikla bei su ja susiję klausimai. Nuolatinis LKT Sekretoriatas, drauge su narystės tinkle nagrinėjimo darbo grupe atsakingi už naujų narių kandidatūrų svarstymą bei priėmimą į tinklą. Žemės ūkio ministerija taip pat stiprina LKT, skirdama finansavimą: iki 2014 m. tinklo veiklai finansuoti skirta 9,3 mln. litų iš KPP priemonės „Techninė pagalba“ įgyvendinimui numatytos paramos. 25 proc. LKT veiklai skirtos paramos numatyta įsikūrimo ir administravimo išlaidoms finansuoti, 75 proc. – veiksmų planui įgyvendinti.

LKT narių tarpusavio priklausomybės, bendradarbiavimo, informacijos srautų intensyvumui, dėmesio žinių, patirties ir inovacijų perdavimui tarp tinklo narių lygiui nustatyti buvo naudojami tinklo narių apklausos metu gauti rezultatai. Bendradarbiavimo tarp tinklo narių lygis buvo matuojamas kaip bendradarbiavimo poreikio suvokimo, bendrų projektų skaičiaus, bendradarbiavimo užtikrinimo ir jį lemiančių veiksnių vertinimo išraiška. Apklausos rezultatai atskleidė, kad daugelis LKT narių suvokia, jog bendradarbiavimas tinklo viduje yra būtinas – už tai pasisakė 59,2 proc. respondentų. Tiesa, beveik tokia pat dalis respondentų mano, kad bendradarbiavimas yra būtinas tik kartais (34,7 proc.) arba apskritai nebūtinas (6,1 proc.).

Nors daugelis LKT narių pasisakė už bendradarbiavimo būtinumą, taip pat daugelis jų (52,4 proc.) įsitikinę, kad bendradarbiavimas tarp tinklo narių yra neužtikrinamas. Tokį respondentų požiūrį pagrindžia ir tas faktas, kad net 89,8 proc. bent vieną LKT finansuojamą projektą įgyvendinusių narių neįgyvendino nei vieno bendro projekto su kitais tinklo nariais. Pagrindinėmis tokio pasyvaus bendradarbiavimo vykdant projektinę veiklą priežastimis didžioji dalis respondentų įvardijo prioriteto neteikimą bendradarbiavimo projektams skirstant finansavimą, tinklo narių patirties trūkumą įgyvendinant tokio pobūdžio projektus (po 73,3 proc. respondentų) ir per mažą jiems skiriamą paramą (74,7 proc. respondentų) (2 lentelė). Taip pat buvo teigiančių, jog nepakankamą bendradarbiavimą lemia sudėtingas bendradarbiavimo projektų administravimas ir neaiškiai suformuluoti bei sunkiai suprantami LKT keliami tikslai.

2 lentelė. LKT narių pasiskirstymas pagal neužtikrinamą bendradarbiavimą lemiančių priežasčių vertinimą

Nepakankamą bendradarbiavimą lemiančios priežastys	Respondentų, laikančių priežastį svarbia, dalis proc.
Skiriant finansavimą bendradarbiavimo projektams neteikiamas prioritetas	77,3
Tinklo nariams trūksta patirties įgyvendinant bendradarbiavimo projektus	77,3
Tinklo nariai vertina vieni kitus daugiau kaip konkurentus nei partnerius	48,0
Bendradarbiavimo projektams teikiama per maža parama	74,7
Nėra tinkamų partnerių, kuriems būtų aktuali vieno iš tinklo narių pasirinkta projekto idėja	50,7
Kita	4,0

Dalijimosi informacija, patirties sklaidos tendencijas LKT atspindi respondentų atsakymai į apklausos anketoje pateiktus klausimus apie susipažinimo su tinklo narių įgyvendintais arba įgyvendinamais projektais lygį, projektų rezultatų viešinimo mastą ir priemones bei dalyvavimą kitų narių organizuojamuose viešinimo renginiuose. Apibūdindami susipažinimo su LKT lėšomis įgyvendintų ir įgyvendinamų projektų rezultatais lygį respondentai dažniausiai (45,6 proc. respondentų) teigia, jog yra susipažinę su daugelio projektų rezultatais. 18,4 proc. respondentų nurodė, kad susipažino tik su atstovaujamai organizacijai aktualiais projektų rezultatais, 15,6 proc. respondentų – tik su to tinklo komiteto, kuriam priklauso jų atstovaujama organizacija, narių projektų rezultatais. 13,6 proc. respondentų nurodė, kad nesusipažino su projektų rezultatais dėl tam nesudarytų galimybių, o 6,8 proc. respondentų – dėl tinklo finansuojamų projektų rezultatų aktualumo trūkumo. Taigi net penktadalio LKT narių nepasiekė jokia informacija apie kitų narių įgyvendintų projektų rezultatus bei patirtį.

80,5 proc. LKT lėšomis projektus įgyvendinusių respondentų jų rezultatus viešino pačios organizacijos nariams. 13,6 proc. respondentų nurodė, kad tai buvo vienintelė tikslinė projektų rezultatų viešinimo grupė. 69,5 proc. respondentų – projektų rezultatus pristatė Lietuvos kaimo gyventojams ar jų tikslinėms grupėms, 39,8 proc. – kitoms suinteresuotoms organizacijoms. Tinklo mastu rezultatus paviešino tik nedidelė dalis respondentų: 24,6 proc. respondentų projektų rezultatus pristatė atskiro LKT

komiteto nariams, ir tik 13,6 proc. pateikė juos tokiu būdu, kad rezultatai būtų priemami visiems tinklo nariams.

Dažniausiai tinklo nariai naudojo įprastas, nereikalaujančias tiesioginio kontakto ir bendravimo, todėl priskirtinas pasyvioms, projektų rezultatų viešinimo priemones. Straipsnių parengimą ir jų spausdinimą spaudoje naudojo 72,9 proc. respondentų. Jų patalpinimą interneto tinklalapiuose naudojo 67,8 proc. respondentų. Mažiau populiarios priemonės – konferencija (naudojo 50 proc. respondentų), leidinio išleidimas (44,1 proc. respondentų), pažintinis apsilankymas (41,5 proc. respondentų) bei seminarų rengimas (31,4 proc. respondentų). Rečiausiai projektų rezultatams pristatyti organizacijos naudojo dalyvavimą radijo ir televizijos laidose (atitinkamai 8,5 ir 5,9 proc. respondentų).

Kur kas kukliau LKT priklausančios organizacijos dalyvavo kitų tinklo narių rengtose projektinės veiklos viešinimo priemonėse. Dažniausiai respondentai nurodė dalyvavę kitų organizacijų rengtose konferencijose (36,1 proc. respondentų) ir gavę elektroninę nuorodą, informuojančią apie projekto rezultatus (34 proc. respondentų), taip pat vykę pažintinio apsilankymo (32,7 proc. respondentų). Tačiau tik 25,9 proc. respondentų teigė, jog dalyvavo kitų tinklo narių organizuotuose seminaruose, 18,4 proc. respondentų gavo elektroninį leidinį ir vos 4,1 proc. respondentų buvo informuoti apie būsimą televizijos arba radijo laidą. Be to, vos 2 proc. apklaustų tinklo narių dalyvavo kitos organizacijos rengtose kūrybinėse dirbtuvėse. Tai byloja apie šios įdirbio ir aktyvaus dalyvavimo reikalaujančios viešinimo priemonės nepopuliarumą tarp tinklo narių. Niekaip apie kitų LKT narių įgyvendintus ar įgyvendinamus projektus informuoti nebuvo net 16,3 proc. respondentų.

Išvados

1. Nepakankamas LKT narių bendros misijos ir bendrų tikslų suvokimas gali būti viena iš priežasčių, lemiančių tinklaveiklos veiksmingumą tiek dabartiniu laikotarpiu, tiek ateityje.

2. Galima teigti, kad LKT rėmuose užtikrinami nepakankamai intensyvūs informacijos srautai, per mažai dėmesio skiriant žinių, patirties, inovacijų perdavimui, nes projektų rezultatais dalijamasi uždarai – dažnai tik projektą įgyvendinusios organizacijos viduje ir naudojant pasyvias viešinimo priemones. Tai lemia, kad LKT finansuojami projektai pasižymi fragmentiškumu, o projektų tikslai skiriami tik atskiros organizacijos poreikiams, neįvertinant tinklo keliamų tikslų.

3. LKT narių patirties įgyvendinant bendradarbiavimo projektus trūkumas ir teikiama per maža parama bendradarbiavimo projektams iš esmės lemia, kad tinklo nariai įgyvendina itin mažai bendradarbiavimo projektų.

4. Siekiant užtikrinti intensyvesnę žinių, patirties ir inovacijų perdavimą bei didinti bendradarbiavimo lygį tinkle, parama LKT finansuojamiems projektams turėtų būti skiriama įvertinus:

- teikiamo projekto turinį;
- keliamus tikslus ir uždavinius, prioritetą teikiant bendradarbiavimo projektams;

- numatomas naudoti projekto rezultatų viešinimo priemonės.

5. Skatinti ir motyvuoti tinklo narius bendradarbiauti tarpusavyje ne tik įgyvendinant LKT lėšomis finansuojamus bendrus projektus, bet ir teikiant bendrus pasiūlymus dėl kaimo plėtros politikos formavimo bei tobulinimo.

Literatūra

1. Deloitte Research and Ash Institute for Democratic Governance and Innovation. (2004). Government by Network: the New Public Management Imperative. – [http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Ireland/Local%20Assets/Documents/ie_PS_governingbynetwork_1008\(1\).pdf](http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Ireland/Local%20Assets/Documents/ie_PS_governingbynetwork_1008(1).pdf) [2012 06 11].
2. Duguet, D. (2006). Networking: The Leader Experience. – http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/networking_report.pdf [2012 08 16].
3. European Evaluation Network for Rural Development. Working Paper on the Evaluation of National Rural Network Programmes. (2010). – http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/wp-networks_en.pdf [2012 06 11].
4. Commission of the European Communities. (2001). White Paper for European Governance. – Brussels, 25.7.2001, COM (2001).
5. Kavaliauskaitė, J., Ramonaitė, A. (red.). (2012). Sąjūdžio ištakų beiėškant: nepaklusniųjų tinklaveikos galia. – Vilnius: Baltos lankos.
6. Keast, R., Mandell, M., Brown, K., Wollcock, G. (2004). Network Structures: Working Differently and Changing Expectations // Public Administration Review. Vol. 64. No. 3. – Malden: Blackwell Publishing.
7. Kenis, P., Provan, K. (2009). Towards an Exogenous Theory of Public Network Performance // Public Administration. Vol. 87. No. 3. – Malden: Blackwell Publishing.
8. Lee, J., Nightingale, A., Shucksmith, M. (2005) // Sociologia Ruralis. Vol. 45. No. 4. – Oxford: European Society for Rural Sociology.
9. Lietuvos kaimo tinklo nuostatai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2009 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. 3D-478.
10. Miller, M., Wallace, J. (2012). Rural Development Networks: A Mapping Exercise. – <http://www.carnegieuktrust.org.uk/getattachment/4063ad9f-18b4-4a89-843c-4f102d07461c/Rural-Development-Networks---Full-Report.aspx> [2012 06 11].
11. Milward, B., Provan, K. (2003). Managing Networks Effectively. Paper presented at the National Public Management Research Conference. – <http://www.pmrnet.org/conferences/georgetownpapers/Milward.pdf> [2012 06 11].
12. O’Toole, L. Jr. (2010). The Ties That Bind? Networks, Public Administration, and Political Science. – <http://libra.msra.cn/Publication/41531635/the-ties-that-bind-networks-public-administration-and-political-science> [2012 06 11].
13. Peterson, J. (2003). Policy Networks. – http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_90.pdf [2012 06 11].
14. Provan, K., Kenis, P. (2007). Modes of Network Governance: Structure, Management and Effectiveness // Journal of Public Administration and Theory. Vol. 18. No. 2. – Oxford: Oxford University Press.
15. Provan, K., Milward, B. (2001). Do Networks Really Work? A Framework for Evaluating Public-Sector Organizational Networks // Public Administration Review. Vol. 61. No. 4. – Malden: Blackwell Publishing.
16. Redman, M. (2012). Role of Networking in Rural Development Policy 2007–2013. Paper presented at EU BSRS and Nordic-Baltic meeting in Vilnius on 13th - 14th of March.
17. Sandstrom, A., Carlsson, L. (2008). The Performance of Policy Networks: The Relation between Network Structure and Network Performance // Policy Studies Journal. Vol. 36. No. 4. – Malden: Wiley Periodicals.

18. Vilkas, M, Bučaitė-Vilkė, J. (2009). Besiformuojanti tinklaveikos teorija // *Ekonomika ir vadyba*. Nr. 14.

PRESENCE OF NETWORKING FEATURES WITHIN LITHUANIAN RURAL NETWORK

Erika Ribašauskienė, Diana Šalengaitė
Lithuanian Institute of Agrarian Economics

Summary

Implementation of public policy through networks is encouraged by various motives. Modern management reflects European Union's transition to sharing of tasks and responsibilities: to common rather than separate operation. Policy networks represent an increasing number of political actors and changes in the forms of modern management. These networks appear as organized structures, composed of actors and their interrelationships that are included in collective action, initiated for a joint problem solution. As well as in case of other policy networks, the success of Lithuanian Rural Network highly depends on the level of compliance of activities proceeded by this network and common networking features. The aim of this article was to define the concept and common features of networking and then to evaluate the presence of these features in Lithuanian rural network case. During the research, a systemic literature and document analysis as well as synthesis were carried out in order to disclose the concept and features of networking, mission, objectives and structural of the Lithuanian Rural Network. A structured interview of Lithuanian Rural Network members was carried out to assess the scale of mutual cooperation and information sharing. Recommendations for the improvement of Lithuanian Rural Network operation were provided.

Key words: Lithuanian rural network, network, networking, networking features, policy network.

JEL codes: D85, L38, Z18.